

SLOVENSKI

UČITELJ

**Glasilo slovenskih krščanskih
učiteljskih in katehetskih društev.**

Leto XVII. 1916. Štev. 5.

Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

»Z besedo na dan.« Antonina Rott	97
Važna beseda o važnem vprašanju. —ar	102
Navod za spoznavanje »Načrta mesta Ljubljane«. —a—	103
Učitelj narodov v svetovni vojski. I. Kramar	105
O šolstvu in vzgoji slepih. Fr. Fabinc	107
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	110
Katehetske beležke	111
Zgledi, uporabni pri katehezi	111
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	112
Vzgoja	113
Raznoterosti	115
Slovstvo in glasba	119

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. **Celoletna naročnina 4 krone.** (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema:
Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: **A. Čadež**, katehet v Ljubljani; **Fr. Jaklič**, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren **Ivan Rakovec.**

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XVII.

V Ljubljani, 15. maja 1916.

Štev. 5.

„Z besedo na dan.“

Antonina Rott.

III.

Kategorični klic »Z besedo na dan« v 2. številki l. l. miče tudi mene, da odkrijem nekaj misli. Najprej naj navedem sklepne besede omenjenega članka, kakor jih gospa tovarišica poudarja: »Nič olepšavanj in praznega govoričenja ter slavospevov tej dobi, ki je vse prej, kakor hasnovita naši mladini.«

V tej dobi so prizadeti vsi sloji prebivalstva, vsi stanovi; vsi vzdihujemo in čutimo težo vsakovrstnih neprilik, zato dvomim, da bi to dobo hotel kdo olepšavati s praznim govoričenjem, še manj, da bi ji peval slavo-speve. Slavospevi se bodo pač skladali — a le junakom te dobe. Mi pa vemo, da je vojna doba veliko »zlo«, katero sv. Cerkev v litanijah vseh svetnikov uvrščuje med šibe božje, ko moli: »Kuge, lakote in vojske — reši nas, o Gospod!«

Vojska, kako strašna si! Koliko gorja si povzročila, koliko solza izlila! Vsi tožimo, tarnamo in vzdihujemo. Vsi hrepenimo po skorajšnjem miru, ki bi ustvaril zopetni red v vseh slojih prebivalstva.

Vsled vojne trpi tudi šola, pouk in vzgoja. Koliko vrlih učiteljev je moralo zapustiti učilnice in se podati na bojno polje v bran domovine! Šole so izročene v tolikih krajih samo učiteljicam — ženski moči.

Ne podcenjujem ženske moči, saj sem sama učiteljica; toda priznati moram, da moška moč nadkriljuje nas slabotne ženske že po naravni telesni moči. Vemo, da najbolj večji gospodar preudarja bolje od najbolj večje gospodinje; najučenejši mož utemeljuje sijajneje kot najučenejša ženska; tako je tudi razlika med najboljšim učiteljem in najspretnjšo učiteljico. To razliko čuti tudi ljudstvo, občinstvo, ki so njega otroci izročeni nam učiteljicam.

Težaven je učiteljski stan, a zato tembolj vzvišen. Resnica je, da ga ni stanu, kjer bi bilo postlano samo z rožicami; ne da se pa tajiti, da je v učiteljskem poklicu mnogo bodečega trnja, mnogo težav in neprilik; — zato je nastal oni usodni rek: »Quem dii oderunt, paedagogum fecerunt.«

Rek se je citiral v mirnih, lepih minulih časih; sedaj pa, v dobi vojne, se skoraj uresničuje.

Vrla učiteljica pa tudi v tej dobi ne izgubi poguma. Kakor zastavi

junak na bojnih poljanah vse za blagor svoje domovine, tako bodimo tudi učiteljice junakinje v učilnicah, na prosvetnem bojišču!

Pomnožimo svoje moči z vsem; potrudimo se s podvojenimi silami, da bomo kos veliki nalogi; povečajmo potrpežljivost in vzljubimo otroke z materinsko ljubeznijo; ogrevajmo in negujmo jih za vse dobro, zlasti oživljajmo v njih patriotičnega duha.

Sami pa se obrnimo k Bogu, ki je delivec vseh darov, da nam pomaga v sedanji borbi izvrševati še vestneje in vneteje dolžnosti vzvišenega stanu.

Vse na čast božjo, — tak namen olajša težko delo. Naš veliki Slomšek nam veli: »Kakor ljubko solnce oživlja zemljo, ki jo obseva, tako naj vsak vzgojitelj oveseljuje šolo.« Če hočeš biti torej dober učitelj(ica), bodi svojim otrokom jutranje solnce, katero sije, ogreva, blaži in oživlja, ne pa ponočni mesec, mrzel in leden.

Z uspehi se dandanes res ne moremo ponašati, ker je polno ovir. Vojska se čuti povsod, tako tudi v vzgoji pri šolski mladini. »Vzrokov je premnogo,« piše gospa tovarišica, zato je treba tem večjega potrpljenja. Upi na zlato bodočnost po pridobljeni zmagi naj nas tolažijo in pokrepijo v premagovanju neprijetnih presenečenj.

Res je, da so postali otroci presamozavestni, odurni, in da so nekam posuroveli. To čutimo tudi na naših šolah, toda posledice slabih razvad pripisujemo deloma slučajju, da je bilo lani malo pouka. Starši sami so kmalu izprevideli in občutili izpremembo pri svojih otrocih, zato so tarnali po šoli in zahtevali, naj se vrši pouk.

Toda kakor sedaj, so bili otroci razposajeni, divji in samozavestni tudi že v časih, ko ni bilo vojne. Borili smo se učitelji že tedaj z vsemi vzgojnimi sredstvi, da bi dosegli tem lepšo disciplino v šoli in zunaj šole. Pedagoški so pisali članke na članke, podajali nauke in vzgojna sredstva. Čule so se glasne pritožbe o »posurovelosti današnje mladine« in poročila sodišč, župnijskih uradov in šolskih vodstev so se nakupičila o žalostnih razmerah med našo kranjsko mladino.

Veliko se je potem zopet pisalo, kako vplivati na razposajeno mladino, katero pot ukreniti, kako strahovati, kako jo rešiti iz pogube? Veliko jih je bilo, ki so utemeljevali in zagovarjali telesno kazen; marsikdo je telesno strahovanje tudi odločno zavrnil. »Brez dvoma bi bilo pa za izjemne slučaje dobro, piše »Slov. Učitelj« v 4. številki l. 1910., da bi bila dovoljena le kot skrajno sredstvo telesna kazen učencev; a to le kot skrajno sredstvo, kakor n. pr. v Nemčiji.«

Po svojem razumu in svojem razsodku pa visoko spoštujem postavbo, ki po § 82. dok. š. i. u. r. prepoveduje telesno kazen. Saj kljub prepovedi v marsikaki šoli še zapoje leskovka in v razburjenosti se kljub prepovedi v prenačlenjenju marsikak sangviničen učitelj izpozabi, da kaznuje preobčutno. Posledice so, da se mora zagovarjati pred sodno oblastjo, kar zelo škoduje učiteljskemu ugledu.

Ne kličite po telesni kazni! Naj-li pridemo zopet v one strašne čase nazaj, ko je pela šiba za vsak prestopok? Koliko nedolžnih je moralo tudi

okusiti njeno moč! Ko bi bila dovoljena telesna kazen, bi prišle zopet na dan grozote trdosrčnosti. Da, res pravi neki rek: »Šiba novo mašo poje,« a šiba naj poje, če že mora peti, v rokah staršev. V šolo pa — šibe nikar! Telesna kazen kljubuje vsaki estetiki. Pa če že učitelj, kot moški, poseže po palici, še — še; toda ali naj nežna ženska stvar vzgaja s španskim mazilom? Morda bi dosegla z udrihanjem za tisti dan kaj uspeha, morda tudi nič; gotovo pa bi veliko izgubila na spoštovanju, in ne le pri kaznjencu samem, ampak pri vseh tedaj prisotnih otrocih.

Naj nam bo za vzor rahločutnost naše presvetle rajne cesarice, ki je s svojim nežnim, preplemenitim srcem izprosila, da se je odpravila palica pri vojaških kaznjencih.

Prestopki, ki jih opazujemo sedaj pri mladini, niso nič novega. To poudarjam iz lastne skušnje. Tako glede pozdravljanja. Pri vsakem novem nastopu mojega službovanja se je pripetilo, da me dečki iz višjih razredov oziroma oddelkov ali ponavljalne šole niso pozdravili; nekateri so se posmehovali in celo klicali po imenu, skrivši se potem v kot. To odpravim, si mislim; sklenem in dosežem svoj namen.

Nisem pa klicala voditeljeve pomoči. Deček je razžalil mene, naj ga svarim, kaznujem tudi sama. Pravico imam isto. Če pa išče učiteljica pomoči, oziroma toži, trpi njena avktoriteta. Druga, neprizadeta oseba ne bo nikdar tega dosegla, kar dosežeš s svojim nastopom in ukrepom.

Pa »z besedo na dan«! Povedati hočem, kako sem brez palice in brez pritožb odpravila nevljudnost nekaterih zlikovcev. Pozvala sem jih v svoj razred in lepo posvarila. Povedala sem jim tudi, da meni ni prav nič na tem, če me pozdravijo; pač pa je moja dolžnost poučiti, da znajo pozdravljati. Če zopet naletim, da me kdo ne bo spoštljivo pozdravil, pride spet, da se bo vadal. Razumeli so me in nobeden od teh ni prišel vadit se v drugič.

Po vseh krajih svojega službovanja sem naletela na nevljudnost šolskih otrok; priboriti sem si morala avktoriteto in tako okusiti marsikako grenko. Premažala pa sem ovire s potrpežljivostjo, z lepim in resnim svarilom.

Službovala sem na dvo-, tri-, štiri-, petrazrednicah, pa tudi štiri in pol leta na enorazrednici. Tu sem našla prav popačene šolske otroke. Da, dečki so bili naravnost podivjani. Zato me je neka tovarišica svarila tja iti, rekoč: »Še vun te bodo vrgli, takšni so.« Pa nisem izgubila poguma, ampak hrepenela sem priti, da čimprej sama poskusim, koliko bo resnice na tem. Meni se sicer ni žalega storilo, truditi pa sem se morala pošteno s poukom in vzgojo, ker je bilo oboje zanemarjeno.

Tudi takrat so se pretepali iz šole domov gredé; tepež so imenovali »vojsko«. S kamni so se ometavali, bili s strašnimi gorjačami; pušili cigarete; popivali v žganjarni, naročivši si kar liter žganja; igrali za denar in gumbje in pisarili lepa pisemčka dekletom, da sem sramu zardela, ko je nekoč prišlo slučajno nekaj takega v moje roke.

Brez palice sem odpravila vse gori navedene razvade in pregreške vsaj v toliko, da ni bilo več slišati javnih pritožb. Pa »z besedo na dan«!

Če ni bilo palice, kakšen pripomoček je zabranil in zadušil grešne prestopke?

Pretepačev nisem nikdar izpustila skupno domov. Pridržavala sem danes to, jutri ono stranko pretepačev. Ko pa izvem, da se kljub temu še čakajo s trnjevim gorjačami, sem najsilnejše obdržala čez poldne, da, celo do popoldne z nižjimi oddelki. Staršem sem poslala obvestilo, da bo njih deček zaprt do 3. ure popoldne, dečku pa dala nekaj kruha, da ni trpel preveč želodec. Po sklepu nižje skupine sem malim obljubila, da jih pospremim, da se malce izprehodim. Šla sem v tisto smer, kjer so bivali najhujši izmed pretepačev. V razgovoru z malimi, ki so bili tako srečni, da gre učiteljica z njimi, sem pazila na zlikovce, ki so najprej daleč za nami ostajali; kmalu pa spet prihiteli in zavidljivo škilili na našo veselo družbo, ki jim je bila tako všeč, da so se boječe in počasi pridružili k malčkom. Štirikrat do petkrat je bil skupni izprehod v ta namen, in resnično — zmagala sem obe nasprotujoči se stranki, ki sta sklenili trajen mir med sabo.

Kadilce cigaret sem v vsej resnobi in ostro opominjevala, jih presrčno svarila, zraven pa slikala žalostne posledice, ki nastanejo vsled kajenja. Povabila sem starše ter jih prosila, naj ne dajejo denarja pobičem. Ko s tem pripomočkom pri vseh nisem dosegla namena, je sledila kazen. Preiskati sem dala vse žepe, vzela cigarete in denar, potem jih zopet zapirala.

Neki deček se ni maral dati kaznovati na ta način; raje ni prišel več v šolo. Sporočil je po svojem bratu, da ga šola in učiteljica ne bosta nikdar več videli. »Kaj pravijo pa ata k temu?« vprašam malčka. »Nič,« mi pravi ta in pristavi: »Ata, ata so rekli, da bodo prišli k vam in vam že pokazali.« Omenim, da je bil dotični mož velik alkoholik. Po šoli spišem to zadevo in odpošljem ne potem šolskega vodstva na višji urad (to gre, kakor znano, prepočasi), ampak naslovim imenoma na tedanjega glavarja.

Po preteku štirih dni je deček že zopet sedel na svojem prostoru, in njegovega očeta ni bilo v šolo, da bi učiteljici pokazal. Seveda je pri takih okoliščinah mnogo truda in sitnosti; toda še danes me veseli, da sem dosegla namen brez »mazila«, in žal mi ni, da sem se premagovala v hipni razburjenosti zaradi nepričakovanih razžaljenj.

Žganjarici sem pa pisala v imenu šolskega vodstva ter ji zapretila, da jo naznanim, če bo še kdaj natočila le kozarček žganja šolskim otrokom, ki jih s tem pohujšuje in zapeljuje v strašno pogubo. Žena mi ni zamerila, ampak bila hvaležna za svarilo; spoznala je sama, da bi se gotovo morala zagovarjati, ko bi jo bila kar na mah naznanila okrajnemu glavarstvu.

Kmalu potem je izšla »Sveta vojska«, za njo tudi »Zlata doba«. Z veseljem sem to gibanje pozdravila. Ponavljalcem sem prečitala »Zlato dobo«, »Sveto vojsko« pa naročila v več izvodih in razdelila med prizadete. Darilo jih je razveselilo; bili so tudi hvaležni in pristopilo je mnogo od njih v družbo treznosti.

Tudi dopisovanje z dekletimi sem popolnoma zadušila v šoli. Pa ta strast se je tudi na šoli, kjer delujem sedaj, večkrat pojavila, kar smo z

združenimi močmi spet odpravili, in sicer povečini le z lepim svarilom in pretenjem, da se bodo take nerednosti v bodoče naznanile višji oblasti. Teга strašila se otroci začuda boje!

S potrpljenjem in vztrajnim nadzorstvom se veliko doseže. Odpravila sem tudi igranje za denar; vsaj toliko, da niso ob nedeljah popoldne med božjo službo na cesti igrali. Težka mi je bila naloga, ker se mi je bilo vmešavati že med odrasle mladeniče; igra je namreč vse vkup združila. Dolžnost za vzgojo mi je podvojila pogum; stopila sem med nje in — zapodila jih v cerkev. Zunaj stoječi možje so deloma pritrjevali odločnemu nastopu, drugi so se pa posmehovali. Ostala sem vztrajna in bila nekaj nedelj pravcati policaj, zlasti ob času pomaranč.

Neki deček, ki je zapustil ravnokar ponavljalno šolo, se celo predrzne pomoliti mi figo pod nos, z ljubeznivim vzklikom: »Kaj to tebi mar, baba?« in steče naglih pet, misleč, da me je silno žalil. Nobeden od odraslih ni odobraval njegove predrznosti, ampak videla sem, da jih je bilo sram zaradi te sirovosti. Ker ni bil več šoloobvezen, spišem pritožbo na okr. sodišče, ter navedem priče izmed znanih mi mladeničev, soigralcev.

Razprava bi morala biti ravno velikonočni torek; izgubila bi en dan počitnic; — rajše se odtegnem razpravi in zato tudi ni bilo razsodbe. Deček pa jo je vseeno dobro skupil. On in priča nista slutila, da mene ne bo; zato sta čakala na pričetek razsodbe pri dotični sodnji.

Gospod sodnik, videč, da me le ni, ju vzame sam v roke, in hvala njemu še danes za izdatno pomoč. Obtoženca je tako ostro prijel, da se je ves tresel in glasno jokal. Gospod sodnik mu še pojasni, kako naj pobič Boga hvali, da nisem prišla; ker ko bi bila prišla in bi moral soditi, bi ga obsodil za mesec dni zapora. Naj pazi v prihodnje, da se ne predrzne več storiti kaj enakega. Obema pa je sploh prepovedal igrati se za denar javno na cesti ali celo pred cerkvijo, ker bi ju drugače lahko sodil in obsodil zaradi verskega motenja. To je izpovedala dotična priča doma in vsem tovarišem. Tako so se vsi zbal in konec je bilo tej razvadi; jaz sem pa pridabila na ugledu.

Velik vzgojni pripomoček pa je bil sklep, da poizkusim povabiti otroke ob nedeljah po krščanskem nauku k sebi. Kako radi so se oglasili povabilu. Nabrala sem deklamacij, pa smo se jih skupno učili; spisala sem vloge lepe igre in razdelila spretnejšim učencem in učenkam. Tako se je vrstila nedelja za nedeljo; vadili smo se enkrat v deklamacijah, drugič z vlogami in zopet s petjem lepih, zbranih pesmic. Pripravljeni so bili kar za predstavo, ki bi se bila gotovo obnesla, da bi bili imeli pripravne prostore; žal, bilo je polno drugih ovir. Sicer pa nisem imela namena prirejati predstave; glavni namen mi je bil vzgojni pripomoček, kajti pri teh vajah in skušnjah sem pojasnjevala to in ono in deco navduševala za lepo, zdravo in sveto življenje.

Opisala sem pripomočke, ki sem jih rabila in jih še rabim pri vzgoji neznosnih razvad, in to na poziv gospe tovarišice »z besedo na dan!« Kazen sicer mora biti, saj je tudi vzgojno sredstvo. Imamo pa za to razna sredstva, ki gotovo bolj vplivajo, nego telesna kazen.

Z ljubeznijo kaznuj, velé vzorni pedagogi. — Kjer je prva vzgojiteljica ljubezen do Boga, tam o kazni ne bo treba dosti govoriti.

Veliko nam je v sedanjem času pomagano zlasti s tem, da imamo zavetje za hude prestopke pri varstvenem sodišču.

Sicer sta pa višja šolska oblast in sodišča vedno podpirala učiteljstvo, če je iskalo pomoči. Seveda v slučajih, ko se je kršila postava, je moral biti učitelj osamljen. Sedaj pa se oblast sama zanimlje in zavzema za vzgojo ter nam je zvesta zaveznica, pravo pribežališče v vsaki taki sili. Čemu bi torej rabili špansko mazilo?

Priznati pa moram, da prav s pridom uporabljamo sredstvo, ki ga nasvetuje g. Stegovec v 1. številki (1916) našega glasila. Tu je pač dober pripomoček za strahovanje upornih elementov.

Končno naglašam z odkrito besedo: vzljubimo našo mladino z ono ljubeznijo, ki vse prenaša, vse žrtvuje; posnemajmo Gospoda, najsvetejšega Učenika, ki je ljubil in blagoslavljal malčke. Pa ravno sedanja vojna doba zahteva od nas še večjega potrpljenja, večje ljubezni, večje vztrajnosti in požrtvovalnosti, kakor priporoča to ravno v 2. številki letošnjega glasila c. kr. okr. šol. nadzornik g. I. Grad z vznesenimi besedami in globokimi čuvstvi rahločutnega srca: »Dolžnost veli, za Boga in domovino, vzgojujmo mladino.«

Kjer je prava ljubezen, tam vlada tudi spoštovanje, in kjer je spoštovanje, je avtoriteta, in kjer se ta spozna, bo ubogljivost doma; ne bo treba tedaj kazni, najmanj pa telesne.

Težavno je delo, a tudi sladko, če se dela iz ljubezni do Onega, ki vse vodi in vzdržuje, ki je Oče vseh, dobrih in slabih, velikih in malih, močnih in slabotnih. Vsi so Njegovi otroci, tudi izprijenci, ki nam jih izroča v vzgojo poboljšanja. Za plačilo nas bo On sam podpiral ter vodil naše vzgojno delo, da bo vzgoja res uspešna. Ponosno bomo potem gledali v bodočnost, saj zmağa bo naša — brez telesne kazni!

Važna beseda o važnem vprašanju.

—ar.

V 1. zvezku mesečnika »Das Neue Österreich« je zapisal Alojzij princ Lichtenstein v članku: »Österreichs Zukunft« med drugim te-le važne besede:

»Narodu, ki je zaslužjen, se v ljudski šoli vsili jezik vladajočega naroda ne kot učni predmet, marveč kot učni jezik. S tem se doseže splošni analfabetizem nižjih slojev, kajti otroci se v njim neumljivem jeziku pri najboljši volji ne nauče niti brati niti pisati. Velik del ljudstva zaostane na ta umetni način v izobrazbi in ostane tako na stopnji rokodelcev in dni-narjev. Oni pa, ki si vendar prisvoje temeljne pojme izobrazbe, so povečini ali izključno otroci boljših stanov, inteligence in posestnikov. Tem so po dovršenih visokošolskih letih na razpolago službe pri upravi, justici ali financii, dalje višje šarže pri vojaštvu, važnejša mesta v diplomaciji, v tehničnih in znanstvenih strokah le, če zatajé svoje narodstvo. S p o d a j

nevednost, zgoraj renegatstvo, to je usoda, ki jo pripravlja močnejši narod slabejšemu. Stagnacija in preplavljenje ljudstva, ki govori tuj jezik, to je program vladajočega naroda.

Sčasoma se pa obrne in zasučje orožje, dasi še tako ostro, zoper tiste, ki so ga vihteli. Inteligenca tlačenegega ljudstva le bolj zakriva svoj narodnostni čut, zataji ga pa ne. Prisiljena dvojezičnost ji daje duševno prednost pred zatiralci in večjo porabnost. Neopaženo se razširja po vseh uradih v deželah, kjer je prebivalstvo mešane narodnosti, tako dolgo, da odjenja pritisk in sme krinka pasti. Kakor se menjajo na odru okraski in kulise, tako se izpremeni sedaj prizor. Tenka mrena, ki je pokrivala tlačeno ljudstvo, se razpoči in vladajoče ljudstvo vidi pred seboj trdno falango, katerih kolovodje so bili na lastnih srednjih in visokih šolah skrbno odgojeni. Vladajoči narod je nameraval s tujimi lastne moči podvojiti; mesto tega si je pa ustvaril konkurenco, dokler je trajala sila, in odpad, kakorhitro je sila odnehala. Tudi, če vladajoči narod nadkriljuje slabejše ljudstvo s kapitalom, posestvi in kreditom, doseza svoj namen le malo časa; demokracija večine danes nadvladuje in prekaša bogatejšo manjšino, če se vsled uničujočega zunanjegega vpliva že sama ni z njo združila in spojila.

Asimilacija enega naroda z drugim, naj se skuša izvesti z zvižajo, gospodarskim ali šolskim pritiskom, je v modernih časih nemožna in brezuspešna.

Alhimisti so upali nekoč, da bodo mogli izpremeniti nežlahtne kovine v zlato; toda veda nas je poučila, da se osnovne sestavine ne dajo razkrajati.

Take temeljne snovi so narodi; svetovna zgodovina jih je ustvarila s tem, da se je jezik počasi razvijal in da so se za vselej ločili. Naj je narod velik ali majhen, slaven ali skromen, vsak gre svoj pot kakor nekoč ljudje, ki so zidali babilonski stolp. Narodi se odtujujejo vedno bolj drug od drugega, noben volapik ali esperanto jih ne bo več združil. Nobena sila zemlje ne bo teh potnikov zadrževala, nobena vaba, noben pritisk jih ne bo zvalil nazaj. Čemu tudi, ko vendar drug drugega nikdar ne bodo umeli?«

Navod za spoznavanje „Načrta mesta Ljubljane“.

- a -

Preden pokažemo načrt, ki ga je narisal arhitekt C. Koch in založil J. Blasnik na sl., razložimo učencem najbližnjo okolico šole, ki jo ima v Ljubljani vsaka ljudska šola narisano na velikem listu. Kako to izvršimo, je bilo pojasnjeno v lanskem »Slov. Učitelju« na strani 150. Potem pa to pokažemo učencem na omenjenem načrtu, h kateremu jih tudi kličemo, da vse ponové. Peljemo jih tudi na Grad, da tu pokažejo svoje šolsko poslopje, potem druge šole in cerkve, dalje najvažnejša javna poslopja, kakor magistrat, deželni dvorec, vladno in justično palačo, glavno pošto,

kolodvore, muzej, bolnico (deželno in vojaško), vojašnice, progo tramvaja, elektrarno, plinarno in še kako tovarno, n. pr. tobačno tovarno, pivovarno »Union«. Vse to se jim pokaže tudi na načrtu, deloma že na Gradu, potem pa še v šoli, kjer se vsa tvarina pridno ponovi. Pri drugi priliki jih opozorim na tok Ljubljanice, Gruberjev prekop, Gradašico, Mali Graben (Stržen), Glinco, Tivolski grad in Rožnik. Pri Ljubljani jih opozorim na levi in desni breg, na izvirek in na izliv, istotako pri Gradašici; potem pa tudi povprašujem, na katerem bregu Ljubljanice stoji šola, to ali ono javno poslopje. Zanimivo je tudi, če učenci naznanjajo na načrtu svojo najbližjo pot do šole! Potem jih tudi izprašujem, po katerih potih pridemo iz šole do glavne pošte, glavnega (južnega) kolodvora, do bližnjega tramvaja itd. Učenci znajo na ta način tujcem marsikaj pojasniti ter s tem lahko pospešujejo tujski promet. Primerno bi bilo vprašanje: Pokaži, po katerih ulicah vozi cestna železnica od glavnega (južnega) kolodvora do dolenskega, oziroma do vojaške bolnice? Potem pa: Kaj posebnega vidimo, če se vozimo po cestni železnici? (N. pr. cerkve, javna poslopja, spomenike in še kaj drugega.)

Učencem pojasnim tudi barve in znamenja na načrtu. Z rdečo barvo so zaznamenovana poslopja, z zeleno vrtovi, travniki in gozdi, z rumenkasto njive, z blede-modro pa vode; ulice in ceste so bele. Učenci imenujejo in pokažejo mostove čez Ljubljanico, Gruberjev prekop in Gradašico. Nadalje pokažejo pota, ki vodijo na Grad ter povedo, po katerih ulicah pridemo najprej od šole na Grad. Enaka vprašanja so umestna, n. pr. za kolodvore. Primerno vprašanje je tudi: Kam drži železnica severno od kolodvora (na Gorenjsko), južno (na Dolensko), zahodno (proti Trstu), vzhodno (proti Dunaju in Zagrebu)? Načrt mora viseti na šolski deski. Ker je pa cena (30 vin.) nizka, si ga nabavijo lahko tudi učenci sami. Ta pouk je dobra podlaga vojaški vedi »nauk o površju zemlje« (Terrainlehre). Zanimiv je tudi tok Ljubljanice po mestu: najprej od juga proti severu (do Frančiškanskega mostu), potem pa od zahoda proti vzhodu. Opozorim jih tudi, da stoji Grad (in mesto okrog njega) na otoku, ki ga napravita Ljubljana in Gruberjev prekop. Na načrtu je narisano tudi merilo; pojasni se jim, kaj pomeni 1:10.000 (1 cm na načrtu kaže 10.000 cm = 100 m v resnici). Cestna železnica vodi tudi mimo najvažnejših spomenikov. Učence opozorim na nje ter povem najzanimivejše, kar naj tudi ponové.

Na načrtu imamo še naslednje zgodovinske podatke: »Na mestnih tleh je bila najstarejša naselbina okrog cerkve sv. Florijana, kjer so izkopali že več starin iz dobe mostišč. Ko je Oktavijan Avgust premagal Japode, je ustanovil leta 34. pred Kr. naselbino Emono, ki se je razprostirala od Zvezde do Mirja (t. j. sedanje Gradišče) in naselil rimske državljanke. Na Gradu so imeli Rimljani svojo trdnjavo. (Zanimiva je tudi pravljica o Jasonu in Argonavtih.) Emono je razdejal Atila najbrže leta 452. — Ob času ljudskega preseljevanja je bilo mesto na sedanjem Starem trgu, na Gradu pa je bil grad¹ frankovsko-nemških grofov. V Ljubljani so tudi

¹ Sezidan je bil v 15. stoletju. Starejše grajsko poslopje je pa stalo na takozvanih »starih šancah«, kjer se še dobro vidijo razvaline.

kaj radi prebivali koroški vojvode in od njih je dobilo mesto tudi meščanske pravice, in sicer že v prvi polovici 13. stoletja. — Leta 1270. posede Ljubljano češki kralj Otakar II. Ko je bil pa premagán, je podaril Rudolf Habsburški Kranjsko tirolskim grofom iz rodovine goriške. Po smrti vojvode Henrika so pa prevzeli Habsburžani vladó tudi na Kranjskem in so potrdili Ljubljani vse pravice, ki jih je bila dobila od Henrika. Novih pravic sta priznala mestu tudi Rudolfova naslednika Albert III. in Leopold III. in ga povzdignila v glavno mesto vojvodine namesto Kranja. Cesar Friderik III., ki je ustanovil leta 1462. ljubljansko škofijo, je tudi podaril mestu mnogo pravic. — Turki so pridrli pred Ljubljano že leta 1408. in leta 1416. Leta 1469. so zažgali stolno cerkev in leta 1472. tudi cerkev sv. Petra, ali čez mestno obzidje niso mogli priti. — Leta 1780. so slovesno odprli Gruberjev prekop, ki so ga kopali 95 let. Francozi so pridrli v Ljubljano marca meseca leta 1797., pa odšli so še isto leto. Leta 1805. in leta 1809. so prišli ter ustanovili ilirsko kraljestvo z glavnim mestom Ljubljano. Leta 1813. je prišla Ljubljana zopet pod avstrijsko oblast in leta 1821. se je tu vršil kongres evropskih vladarjev. V spomin na to so zasadili drevored na Kongresnem trgu, kjer je bil prej kapucinski samostan in vrt. Malo kasneje so zasadili Latermanov drevored pod grad Tivoli. Leta 1895. o Veliki noči je razrušil hud potres mnogo hiš in učinil velikansko škodo. Po potresu se je mesto jako olupšalo in zelo povečalo, tako da šteje sedaj že skoraj 50.000 prebivalcev, pred potresom jih je bilo le 30.000.

Učitelj narodov v svefovni vojski.

I. Kramar.

(Dalje.)

Učitelj narodov je torej v svojem znamenitem govoru povedal malikovanju vdanim Atencem, da je en sam Bog, Stvarnik in Gospod nebes in zemlje. Prvi človek je ustvarjen po njegovi podobi. Vsi ljudje so ena družina, bratje in sestre med seboj, ker izvirajo vsi od enega človeka. Zato morajo vsi ljudje že po svoji naravi verovati le v enega Boga ter imeti pravo vero. Če je nimajo, so sami krivi, ker nočejo rabiti razuma. Malikovalstvo je torej grda zmota, združena z velikimi grehi. Potem je Pavel tudi pripravljen, da vsakega, kdor hoče, pouči o Jezusu, božjem Sinu, ki ga je Bog iz samega usmiljenja poslal na svet, da bi v njem dobili odpuščenje grehov in večno zveličanje, in ki ga je Bog obudil od mrtvih, po katerem bo sodil tudi svet.

Do teh resnic se pagani sami niso nikdar povzpeli. Celo največji modrijani med Grki, kakor Sokrat, Platon in Aristotel, niso imeli o njih jasnih pojmov. Sokrat in Platon sta pač spoznala, da more biti le en sam Bog kot prvo in najvišje bitje, toda oba sta trdila, da je z Bogom vred tudi svet večen; do pojma Boga Stvarnika nista prišla. Aristotel na nekaterih mestih svojih spisov pač govori o Bogu Stvarniku, na drugih se pa izraža podobno kakor Sokrat in Platon. V središču vse posvetne kulture so Atenci iz ust revnega tujca prvič slišali vzvišeno resnico, da je Bog Stvarnik nebes in zemlje, da je ustvaril tudi človeka po svoji podobi, od katerega

izvira ves človeški rod, zato ne moremo iskati božje podobnosti v zlatih, srebrnih ali kamenitih podobah. Pomniti je, da je sv. Pavel paganom popolnoma drugače pridigoval, kakor Judom. Pri teh se je vedno skliceval na stari zakon ter je iz starih prerokb dokazoval, da so se ravno na Jezusu natančno izpolnile. Paganom pa je govoril sklicevaje se na razum, dokazoval je bivanje božje iz vidnega sveta ter šel previdno po vrsti, da je prišel do Sina božjega Jezusa Kristusa, v katerem edinem je pričakovati rešitev iz zmot in greha. Kakšen je bil uspeh njegovega atenskega govora?

Največjo trdnjavo je, četudi ne premagal, pa vsaj omajal. Sv. Luka nam to jasno pové, ko pravi: „*Τινὲς δὲ ἄνδρες πολλοὶ θέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν ἐν οἷς καὶ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἕτεροι σὸν αὐτοῖς.*“ »Nekaj mož se ga pa oklene ter mu verujejo, med njimi Dionizij Areopažan in žena, po imenu Damara in drugi z njima.« Dej. ap. 17, 34—36.

Dionizij se zato imenuje posebej, ker je bil tako imeniten mož, da je bil člen najvišjega atenskega sodišča na Areopagu. Ta je postal prvi škof v Atenah; umrl je pod cesarjem Domicianom mučeniške smrti na grmadi. Sv. Luka imenuje tudi neko ženo Damara, ki se je izpreobrnila. Poleg imenovanih je stopilo v Jezusovo Cerkev v Atenah še več drugih. Pavel je bil torej lahko zadovoljen z uspehom. Iz atenskega govora je pa tudi jasno, kako impozanten nastop je imel sv. Pavel, kako previden in moder, pa tudi kako splošno izobražen ter odličen govornik je bil Učitelj narodov, ki mu je gladko tekkel grški jezik.

Teh lastnosti poleg pomoči božje se je sv. Pavel zavedal, sicer bi se ne bil upal iti v Atene med največjo inteligenco sveta. Ker govorim ravno o Pavlovem vojskovanju na Balkanu, naj omenim še sledeče. V grščini je posebno karakterističen in najbolj priljubljen čas aorist, ki se rabi zlasti v treh slučajih: a) kot pripovedovalni čas; b) za hitro se vršeče dejanje (eintretende Handlung); c) za preddobno dejanje v stranskih stavkih, oziroma v infinitivnih in participijalnih konstrukcijah. Ako beremo Pavlove govore in pisma, vidimo, kako pravilno Pavel rabi aorist, bodisi v določnih oblikah, bodisi v infinitivih in participijih. Tudi staroslovenščina pozna aorist, ki se rabi in tvori tako, kakor v grškem. Po tvorbi razlikujemo v obeh jezikih krepki, oziroma nesestavljeni aorist, kakor:

a) *ἔλιπον* (*λείπω*), rekъ (od rekom, reči);

b) sestavljen aorist, kakor *ἔλυσα* (*λύω*), rekoхъ (od rekohom); ta »h« ni nič drugega, kakor »s«, ki se pa med dvema vokalom izpremeni v »h«; to se vidi, če se glagol sprega dalje; ta »s« ali »σ« pa ni nič drugega, kakor deblo pomožnega glagola sem, biti, ali v grškem *εἶναι*, *εἶς*, *ἔστιν* i. t. d. Grki in naši Staroslovenci so bili mojstri v govorjenju, ker so se kratko izražali ter mnogo povedali;

c) nesestavljen aorist brez veznega vokala, kakor *ἔβην*-ν (*βαίνω*. deblo *βα*), rek-sъ = rêsъ. Škoda, da v gimnazijah ne podučujejo več staroslovenščine, ki so jo govorili naši pradedje.

Mesto aorista imamo sedaj dovršnik.

Tudi dober šolnik, posebno v srednjih šolah, mora imeti odločen in

pravilen nastop ter temeljito izobrazbo; med vsemi pa veroučitelj, ki ima najtežje stališče; le tako bo imponiral svojim učencem.

Iz Aten je sv. Pavel prišel v Korint. Bil je že izkušen vojskovodja v vojski za Kristusa, zato je začel svoje delo silno previdno. Šele ko prideta tovariša Sila in Timotej, nastopi bolj odločno in navdušeno za Jezusa. Sevêda so mu Judje tudi tukaj nasprotovali, zato se obrne k paganom. Pojudenec Tit Just ga sprejme v svojo hišo. Pavlov uspeh je bil tak, da je celo shodnični predstojnik Krišp sprejel Jezusovo vero in mnogo pagan-skih Korinčanov. Celó ahajski prokonzul Galion, brat modrijana Seneka, je bil proti Judom, ki so prišli Pavla tožit. Na božje povelje je Pavel ostal v Korintu poldruho leto. Pisal je Korinčanom tri pisma, izmed katerih se je prvo izgubilo.

Iz Korinta odrine po morju v Efez, najznamenitejše jonijsko mesto, kjer je pa ostal malo časa, četudi so ga Judje zelo prosili. Pred odhodom jim je obljubil, da se pozneje vrne, sedaj pa nima časa, ker mora za vsako ceno iti v Jeruzalem na binkoštni praznik. Tam pa pusti judovska zakonska Akvila in Priscilo, ki sta prišla z njim iz Korinta, da sta oznanjala evangelij. Prišedši v Cezarejo, se poda Pavel v Jeruzalem, od tam pa v Antiohijo. Tako je Učitelj narodov srečno končal vojsko na Balkanu.

(Dalje.)

O šolstvu in vzgoji slepih.

Fr. Fabinc.

(Dalje.)

Skozi luknjice zgornje plošče se vbada s svinčnikom v papir, kjer nastanejo dotična vzbočena znamenja — črke v negativu, vsled česar je treba pisati (tiskati) od desne proti levi. Braillova pisava se rabi danes po vsi Evropi za tiskanje knjig za slepe. Človek bi niti ne verjel, da slepec ravno tako hitro in gladko bere kakor normalen človek, in zanimivo je pogledati, kako urno mu tečejo prsti po oglatih pikčastih črkah. Sliki 3 in 4 nam prav lepo predstavljata čitajočega slepca.

Dobra knjiga je zvesta tovarišica in tolažnica slepega; zato pa skrbe zavodi z veliko pozornostjo za knjižnice. C. kr. zavod za slepe na Dunaju ima izposojevalno knjižnico, ki je shranjena v treh sobanah ter šteje nad 6000 zvezkov. Te knjige bi se v navadnem tisku lahko shranjevale v dveh velikih omarah. Vsaka knjiga ima namreč velikost knjige, ki jo rabi duhovnik pri sv. maši, ker je papir precej debel in tudi te črke veliko več prostora vzamejo kakor navadne. Knjige za to knjižnico pomagajo prav pridno pisati, oziroma »tiskati« najodličnejše dunajske dame in gospodje. Pisanja Braillove pisave se namreč vsakdo lahko priuči z malenkostnim trudom. Dunajska knjižnica za slepe obsega poleg klasičnih del tudi vsa znamenitejša dela, osobito seveda iz beletristike. Tudi za muzikalije imajo poseben vzbočeni tisk. Slepci berejo sami, večkrat pa jim prirejajo tudi nekake literarne večere, pri katerih sodelujejo znameniti igralci in igralke ter pisatelji in celo Roseggerjevo ime se bere med sodelovatelji. Pri nekem takem večeru je čital nekdanji renomirani dunajski igralec Peter K a i n z;

njegov prijatelj, ki ga je spremljal, popisuje umetnikov prvi vtis in nastop tako-le: »Kainz je stopil na oder. Saj je moral danes vplivati samo s plemenito strastjo svojega govora, z mehko in močjo svojega organa, z duhovitim načinom interpretacije, kajti vsako sodelovanje mimike in gestikulacije je bilo pri njegovih poslušalcih izključeno. Tega se je zavedal. Imel je novo vlogo, ki ga je zanimala, in dosegel je sijajno zmago. Najprvo je čital Schillerjeve, Bürgerjeve in Goethejeve balade.

S postrani in naprej nagnjeno glavo, da bi jim ne ušla nobena beseda, so slepci vneto poslušali njegovo recitacijo. Potem je prešel Kainz k vese-

Slika 3. Čitajoči slepec.

lemu delu svojega programa in je začel z izrazito plastiko živahno pripovedovati ljubke povesti. Roseggerjeve in Stierlerjeve. To je nastalo veselje v dvorani. Pristrčno smejanje je zadonelo; okrog usten slepcev se je vse gibalo in zdelo se je, kakor da hoče oživeti ugasla svetloba njihovih oči. Kakor krasna godba je bilo to blažensko smejanje od usode tako trdo preizkušenih za vse tiste, ki so jih gledali v dvorani. Z vso močjo so tolkli slepci z rokami ter burno aplavdirali umetniku. Kainz, ki je bil nad tem uspehom vidno vzradoščen, je čital dalje in dalje; presrečnega se je čutil vsled glasne pohvale te nenavadne publike.

Dvajset minut bi bil imel čitati in skoraj poldruugo uro je sedel pri mizi. Močno ginjen je končno zapustil dvorano. Tako neskajjenega veselja mu dolgo potem ni prinesel noben uspeh. Stopila sva iz hiše brezmejnega gorja in molče sva korakala drug poleg drugega. Vtis iz zavoda za slepe je še deloval na naju.«¹

Te vrstice več povedo kakor najboljši popis življenja slepih ter dokazujejo, kako malenkostno veselje zadostuje, da posije svetel solnčni žarek v temno življenje slepega.

V vseh kulturnih jezikih izhajajo za slepce posebni časopisi z Braillejevimi črkami in samo v nemščini jih izide okrog 12. Za duševno razvedrilo slepih je tedaj precej dobro preskrbljeno.

Glede pisanja bi bilo še omeniti, da se že uporabljajo posebni pisalni

¹ Bühne und Welt, 1909, št. 4., citirano v poročilu »Von unseren Blinden«, III. Jahrgang, Nr. 2.

stroji za Kleinovo bodičasto pisavo. Prav dobri strojepisci so pa slepci tudi na pisalnih strojih z navadno pisavo ter v tej stroki že opravljajo službe. Na posamezne tipke se slepec z vajo tako navadi, da jih čisto mehničnim potom najde. Delo slepega sega tedaj že čisto na novodobno napravo.

Na vseh zavodih za slepe je odkazano muzikalični naobrazbi gojencev važno mesto. Vpliv godbe na človeško čuvstvo je velik in še mnogo večji je pri slepcu, katerega življenje je obrnjeno v notranjost in kateremu je toliko vnanje lepote docela nedostopne. Važna je zanj godba iz

Slika 4. Slepec bere v postelji.

estetskega in npravnega stališča. Nič manj važen je pa tudi praktični moment, ker si z zadostno glasbeno naobrazbo lahko služi kruh kot učitelj godbe, orglavec ali pa uglaševalec glasovirjev. Mnogo slepcev poučuje n. pr. godbo na zavodih za slepe. Pri tej priliki naj omenim, da velja pri razpisu učnih mest na teh zavodih načelo, da naj se nastavi največ polovico slepih učnih moči, ki poučujejo navadno v nižjih razredih in pa godbo. Vsi zavodi se borijo proti temu, da bi slepec uporabljal svoje glasbeno znanje za beračenje; in res se danes vidi le malo slepih beračev-muzikantov. Na zavodih se učijo godbe v začetku po posluhu in šele na višji stopnji tudi po notah, ker je pač težavno z eno roko igrati, z drugo pa tipati po notah. Edino dobro je, ker si slepec silno hitro zapomni tudi najtežji komad. Nič pa ni bolj ganljivega in v srce segajočega, kakor koncert, ki ga proizvaja zbor slepih. Proizvajajo lepa in tudi prav težka dela. Naravnost presenetil me je koncert, ki so ga priredili slepi gojenci zavoda na Dunaju. Dve leti pozneje sem slišal gojence štajerskega zavoda v Gradcu, ki se imenuje »Odilien-Blindenanstalt«. Tu so med drugim izvajali Schubertovo »Symphonie D-Dur, IV. Satz« in Beethovenovo »Adagio aus der IX. Symphonie« za gosli, klavir in harmonij.

Godba in knjiga sta res veliki tolažnici tem nesrečnikom.

Bolj kakor kdo drugi, je navezan slepec na svojo roko, ki mu nadomešča tudi vid. Zato je treba gojiti prav posebno r o k o t v o r n i p o u k. Treba je pridobiti gibčnost in urnost roke, in to je naloga prvih posebnih

vaj za prste in roki. Šele potem je mogoče misliti na pravi rokodelski pouk. Pomislimo le, koliko truda je treba, da se more slepi le obleči, obuati in počesati, kaj šele obvladati podrobne gibljaje roke, ki so potrebni za izvrševanje določenega poklica. V tem oziru mora potrpežljivost učitelja za slepe doseči naravnost velikanske mere in stopnje. Pa ljubezen do nesrečnikov in navdušenje za stvar preмага tudi te zapreke. Za nekake predvaje se uporabljajo Froeblove vaje, ki so vpeljane tudi po naših navadnih otroških vrtcih. Temu namenu služi tudi vsakovrstno modeliranje v ilovici in vosku in čuditi se je, kako dovršeno lepe izdelke napravijo slepi gojenci. Tudi občeznane družabne igre, kakor šah, domino, kegljanje itd. služijo tej svrhi. Ravno te dni sem videl v nekem listu celo sliko igralnih kart za slepe, ki jih je izumil neki inženir.

S tem bi bila v glavnih potezah orisana temeljna pot, po kateri se giblje splošna vzgoja in izobrazba slepega. To pa je šele podlaga, na kateri ga je mogoče privedi do popolne samostojnosti. Nastane tedaj vprašanje, za kateri p o k l i c naj zavodi vzgajajo slepeca. (Dalje.)

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Majniški sestanek. Opazke glede seksualnega pouka, ki so se čule o priliki zadnjega posvetovanja, so napatile prof. dr. Demšarja, da je sestavil kot izpopolnilo o tem težavnem problemu primerno in poučno razpravo. Navajal je najprej mnenja nekaterih priznanih pedagofov, ki vsi priznavajo težave v tem vprašanju ter zavračajo vsako skupno in fiziološko razjasnjevanje osobito še pri manjših gojencih. Tudi znani Foerster opozarja na nevarnosti takega pouka ter pristavlja, da je tisti pouk najboljši, ki odvrta vsako misel od spolnega življenja.

Govornik je nato naštel nekaj prav umestnih nasvetov, kako zlasti s preventivno vzgojo preprečiti, da se tako pogostokrat ponavljajoči se ljubezenski pojavi med odraslejšo mladino ne izprevržejo v hudo, da mladina ne zabrede v sanjavost, brezdjelje in greh. Pretresljivi, svarilni zgledi iz vsakdanjega življenja (g. prof. je navajal več takih dogodkov iz najnovejšega časa), zlasti še neovrgljivi dokazi iz svetovne zgodovine (angleški kralj Henrik VIII.) izpričujejo dovolj jasno, kako strašne posledice rodi zloraba tega sicer naravnega nagnjenja. — Če se govori o šesti zapovedi, je treba

opozoriti, da je dal Bog to zapoved iz ljubezni do človeka, ker je hotel zavarovati srečo, ki jo pa marsikdo uniči uprav s svojo nepazljivostjo. — Tudi o devištvu in njega vrednosti pred Bogom je treba tuintam izpregovoriti. — Dobro je, če se zlasti deklinski svet opozori, kako malo odkritosrčnosti in iskrenosti je v onem hinavskem in priliznjem klečeplastvu — takozvani dvorljivosti, ki velikokrat ni drugega, kakor vaba v greh. To ni viteštvo, marveč neodkrito in zoprno hlapčevstvo.

Tudi pri debati se je čulo marsikaj novega in vrlo vzgojnega. Poudarjalo se je n. pr., naj se pri večjih gojencih opiše plemenitost ljubezni med otroki in starši; zraven se pa lahko pove sodba, kaj je pomniti o ljubezni, ki jo opevajo pesniki in slave razni romanopisci. Slavni Alban Stolz pravi nekje, da ta ljubezen največkrat ne zasluži niti tega imena. Dalje se lahko omenja, kaj velja o nagnjenju med onimi, ki so na tem, da v kratkem stopijo v zakon. Povsod je Bog postavil mejnike, tako tudi tukaj, da se ohrani in varuje namen ter vzvišenost zakona.

Kratek pokoj. Nedavno smo poročali, da je bil vpokojen ustanovni član našega katehetskega društva č. g. Jakob Sila, katehet in častni kanonik v Trstu, in da

je ob tej priliki postal vitez Franc Jožefovega reda. Dne 1. maja se je pa blagi gospod preselil v večnost uživati plačilo pri božjem Učeniku. Pokopan je bil dne 3. maja. Napravimo zanj memento!

Umrl je v Mariboru č. g. Ivan Markošek, katehet in profesor na ondodni c. kr. realki. — Pokojni se je osebno zelo zanimal za stremljenje današnjih katehetskih društev. Bil je do zadnjega naročnik našega glasila in član »Društva slov. katehetov«. — »Straža« je pisala o njem: »Profesor Markošek je ves čas svojega bivanja v Mariboru z velikim navdušenjem deloval v Katoliškem delavskem društvu; bil je ne sicer predsednik, vendar pa gonilna moč in duša delavskega društva. Istotako je posvetil svoje moči tudi Cecilijanskemu društvu. Vnet za vse dobro in vsestransko delaven je bil vendar skromen, ponižen, tih značaj, ki nikdar ni iskal priznanja in plačila za svoj trud na tem svetu. Poleg tega je bil globoko pobožen. V molitvi in premišljevanju je iskal tolažbe in nadnaravne pomoči pri svojem delovanju. Če je le bil prost, si ga gotovo našel vsak dan popoldne pri blagoslovu; sploh je blagi pokojnik po več ur opravljal svoje molitve pred Jezusom v najsvetejšem Zakramentu.« Mir njegovi duši!

Napredovanje v službi. Prijatelj slovenskih katehetov in sotrudnik našega lista glavni učitelj vjere in metodike na učiteljski pripravnici v Zagrebu, profesor Ferdo Heffler, je pomaknjen v 8. činovni razred.

Katehetske beležke.

In necessariis unitas! Kdaj naj otroci pristopijo prvokrat k sv. obhajilu, to določa cerkvena zapoved, o tem je govoril poglavar sv. Cerkve. Da bi se zlomila stara, ukoreninjena razvada, ki se je nekateri mlačni in mrtvi katoliški starši še krepko oprijemljejo in splošno ni bila nepriljubljena, je o dolžnosti in potrebi zgodnjega sv. obhajila zagledalo beli dan nešteto razprav in razlag.

Videti je pa, da se niti v osrednjih dveh državah različne Evrope ne more doseči enotnost, marveč da gre umevanje ali bolje praksa v tej velevažni zadevi čedalje bolj narazen.

V »Korr. Bl.«-u št. 8 pripoveduje neki

Expertus, da je v Nemčiji prvo sv. obhajilo nastavljeno na 11. starostno leto. Čudimo se, da je to mogoče, ko se papežev dekret vendar tako jasno glasi.

Pa tudi pri nas v Avstriji imamo še v tem oziru veliko nesoglasja in neenakomernega ravnanja. Skoraj v vsaki škofiji imajo svoje naziranje v tem vprašanju in so uvedli tudi svojo prakso. Razvoj otrok pa tudi šolske razmere so pri nas po vseh kronovinah skoraj iste, torej bi se morala že povsod uveljaviti ista praksa. Toda na severu gravitirajo več ali manj — če sodimo po raznih publikacijah — le na staro prakso, ali pa so napredovali samo za nekaj malega. Ako se bo pustilo, bomo sčasoma tam, kjer smo bili pred Pijevim dekretom. — Naj se poudari in ustvari enotnost — morda še enkrat na škofovski konferenci.

Komur služi. Opozarjamo na dvojne lističe z molitvami pred in po sv. obhajilu, ki so namenjeni najmlajšim obhajalcem. Vsak list ima primerno sliko. Naročajo se v prodajalni katol. tisk. društva v Ljubljani.

Šolska maša o počitnicah. Kakor se sporoča od zanesljive osebe, bomo v kratkem dobili naredbo glede šolskih maš v počitniškem (poletnem) času, ki jo bo izdalo ministrstvo za pouk in bogočastje.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Bog z nami! Pod tem naslovom je zapisal Podgoričan v »Slovincu« 11./III. 1916 tale dogodek z goriške fronte: »... Druga bomba se je razpočila sredi hiše na kašči. Spodaj v spalnici je še počivala na postelji žena. Ko sliši grozni grom nad seboj, se skloni kvišku in v istem trenutku se vsuje opeka razbitega zidu na vzglavje, kjer je ravnokar počivala njena glava. Vsa je bila v dimu in prahu — zabarikadirana od opeke in malte — vse okoli nje razbito. A čudo! — Sama je ostala popolnoma nepoškodovana. Enako tudi služkinja. Ko so ljudje od vseh strani hiteli gledat to razdejanje, se je vsak čudom zazrl na votlino nad hišnimi vrati, kjer je edini nepoškodovan sameval v steklenem okviru kip Matere božje. Sredi razvalin je oltarček Matere božje iz višine kakor iz

prižnice molče pridigoval: »Glejte! Marija vas čuva!«

Rožni venec rešitelj življenja. Topničar F. Svenšek od Sv. Trojice v Halozah sporoča: Nekega dne smo bili namenjeni iti na stražo. Z nami je moral neki za verske resnice zelo vnemaren mladenič; vendar pa je nosil s seboj molek, ki mu ga je izročila njegova mati pri odhodu k vojakom. Ko smo bili pripravljeni za odhod, je še popravljal svojo prtljago in po naključju mu pade molek iz žepa. Vsi smo mu prigovarjali, naj ga pobere in hrani. V svoji zmoti nas je zavrnil

rekoč: »S tem si pač ne bom zaslužil zlate kolajne. Pa če se vsi tako brigate zanj, ga bom vseeno pobral.« V tem trenutku, ko se skloni, prižvižga krogla in mu prevrta nahrbtnik in skledico za menažo ter frči dalje. Ko bi se ne bil sklonil, bi bil gotovo pri priči mrtev. Nato poljubi in obesil molek okoli vratu rekoč: »To je moj rešitelj!« Dosti se še nahaja takšnih mlačnežev; tudi v teh resnih časih ne marajo slišati o božji previdnosti. Ta resnični dogodek naj jih opozori in spravi na pravo pot resnice in spoznanja.

Učiteljski vestnik.

Metelkove ustanove in denarne premije iz premoženja nekdanjega vrtnarskega društva. Z razglasom c. kr. deželne šolskega sveta z dne 8. aprila 1916, št. 1108 in 1109, je za leto 1916. razpisanih šest Franc Metelkovih ustanov po 80 K 41 h in tri denarne nagrade iz premoženja nekdanjega vrtnarskega društva po 72 K 16 h. Primerno opremljene prošnje je predložiti potom šolskih vodstev okrajnim šolskim svetom do 31. maja 1916.

Bojišče. Praporščak J. Primožič (nadučitelj v Mekinjah) nam je poslal dopisnico z vsebino: 3. štev. »Slov. Učitelja« prejel v dveh izvodih. En iztis sem dal vojnemu kuratu Lud. Straussu (prej učitelj v Novem mestu). Omeniti moram, da je tu v hribih težavnejše, nego v Rusiji. V kratkem pošljem par slik. Pogled na gore za nami (Triglav, Mali Predil) me krepi in navdaja z zaupanjem, da se srečno še vidimo v domovini. V nedeljo (9. aprila) smo sestrelili velik Capronijev aeroplan. — Prirčno pozdravljam vse Slomškarje in Slomškarice ter se priporočam v molitev!

Nadzornik Iv. Štrukelj — sedaj četovalja - enoletnik — je pisal 18. aprila: Vam, vsem članom Slomškove zveze in čitateljem »Slov. Učitelja« želim vsele velikonočne praznike in mnogo pirhov, ko odhajam drugič na bojne poljane.

Usposobljenostne preizkušnje za občes ljudske in za meščanske šole, ki so se vršile pred ljubljansko c. kr. izpraševal-

no komisijo pod predsedstvom c. kr. deželne šolskega nadzornika vladnega svetnika dr. Bezjaka, so se končale v petek, dne 5. majnika 1916. Aprobirani so bili: A. Za meščanske šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom (I. strok. skupina): Kalin Ivana, zač. učiteljica v Ljubljani; Kastelec Marija (s. Klementina), učit. na zas. dekl. ljudski šoli pri uršulinkah v Ljubljani (z odliko); Majdič Matilda (m. Felicita), učiteljica na vadicnici zas. učiteljske pri uršulinkah v Ljubljani. — B. Za ljudske šole z nemškim učnim jezikom in slovenskim jezikom kot učnim predmetom: Bernik Avgusta, zač. učiteljica na nemški zas. ljudski šoli v Trziču. — C. I. za ljudske šole z nemškim in slovenskim učnim jezikom: Fišer Simon, zas. učitelj v Slivnici pri Celju; Gradišnik Stanislav, suplent na Framu; Klanšek Vincenc, zač. učitelj v Št. Janžu (za ljudske šole z nemškim učnim jezikom — z odliko); Kovač Friderik, suplent v Železnikih; Ažman Ana, zač. učit. v Postojni; Ažman Antonija, supl. v Bušechi vasi; Drole Marija (s. Klementina), zač. učiteljica na zas. dekl. ljudski šoli pri uršulinkah v Škofji Loki; Heinricher Doroteja, suplentka v Trbojah; Janša Marija, zač. učit. v Bušechi vasi; Justin Ivana, zač. učit. na Slapu pri Vipavi; Končina Ivana, suplentka v Rakitni; Kosec Ana, zač. učit. v Št. Janžu; Kovač Marija, zač. učit. v Vel. Trnu; Kralj Elizabeta (s. Kamila), zač. učiteljica na uršulinski zas. dekl. lj. šoli v Škofji

Loki; Križaj Karolina, zač. učit. v Dol. vasi pri Senožecah; Lapaine Marta, supl. v Ljubljani; Levstik Albina, bivša poizk. kand. na Vrhniki; Matek Marija, supl. v Mozirju; Meršnik Frančiška, zač. učiteljica na zas. dekl. ljudski šoli pri uršulinkah v Ljubljani; Mikolič Josipina, suplentka v Novem mestu; Modic Alojzija, suplentka v Cirknici; Pečlin Marija, zač. učiteljica na Trebelnem; Petrič Marija, zač. učit. v Notranjih Goricah; Pinteritsch Kristina, zač. učit. v Repnjah; Potisek Antonija, zač. učit. na Sinjem vrhu; Rott Marija, biv. zač. učit. v Ljubljani; Sever Melanija, suplentka v Moravčah; Spetzler Avgusta, poizk. kand. v Trebnjem; Stiene Hermina, zač. učit. na Kalu pri Št. Janžu; Štrenar Frančiška, zač. učit. na Ostrožnem brdu; Tepina Valentina, supl. v Dražgošah; Zajec Amalija, poizk. kand. v Vel. Gabru. — II. Za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom: Rojina Vladimir, zač. učitelj na Prežganju. — D. Dopolnilni izpit iz slovenščine kot učnega predmeta na meščanskih šolah z nemškim učnim jezikom je napravila Keršič Marija (s. Jakobina), vadniška učiteljica na zas. meščanski šoli pri uršulinkah v Škofji Loki. — Dve kandidatki (ena za meščanske in ena za ljudske šole) sta med izpiti odstopili; dva priglašena kandidata (učitelja - vojaka) nista prišla.

Imenovanja. Ljubljana — me-

sto: Ivan Belè, zač. vod. I. mest. deš. ljudske šole. — Ljubljanska okolica: Josipina Palčič-Franke, zač. učit., Hrušica; Ivana Mihelčič, supl., Št. Vid nad Ljubljano. — Črnomelj: Vera Rojnik, zač. učit., Radence; Emilija Rozina-Kamenšek, supl., Metlika. — Kočevje: Gracijana Koršič, Gotevica; Franc Scheschark, zač. učit., Štalcari; Josip Windisch, supl., Onk. — Krško: Ana Mencin, supl., Raka. — Litija: Štefanija Jerman, supl., Polšnik; Julija Hribar, supl., Izlake. — Novo mesto: Friderika Konda, supl., Poljanice; Herma Wilfer, supl., Smuka; Marija Sušnik, supl., Mirna; Ervina Ropas, zač. učit., Podgrad. — Postojna: Marija Punčuh, supl., Vrhpolje; Gabrijela Rajer, supl., Erzelj; Justina Suša, zač. vod., Knežak. — Radovljica: Roza Coriary, zač. vod., Jesenice; Zofija Suša, zač. vod., Kranjska gora.

Prezgodaj. V Marijinem mesecu se je preselila v boljšo domovino naša blaga tovarišica gdčna. Nežica Detela, učiteljica v Kranjski gori. Po dolgi, mučni bolezni je 10. maja zjutraj v 31. letu lepo previdena in pripravljena mirno v Gospodu zaspala. Pokopana je na ljubljanskem pokopališču Sv. Križa. Priporočamo dobro, milo in ljubo tovarišico in članico »Slomškove zveze« v molitev in spomin pri sv. maši! Velec. rodbini sožalje ob bridki izgubi. Bog bodi tolažnik!

Vzgoja.

Pedagoško predavanje za starše. O dvojnem predavanju dež. šol. nadzornika dr. Mihaela Opeka so časopisi že obširno poročali. In prav je, da se je dnevno časopisje tudi s temi vprašanji pečalo, saj je obojno predavanje imelo namen, podati staršem nekaj migljajev in navodil za vzgojo vernih, nraštvenih in delavnih otrok. Starši so dolžni šolo podpirati, z njo skupno delovati za versko-nravno odgojo. S tem je izražena tudi zahteva, da mora iste obveznosti, ki jih vzgoja nalaga staršem, izvrševati tudi šola, učitelji in vzgojitelji. Nadzornik dr. Opeka je poudarjal globoko vernost, ki naj jo vcepijo starši mladini v nepo-

kvarjena srca. Ta vernost se pa ne vcepi le s knjižico, ki se imenuje katekizem, marveč v prvi vrsti z življenjem po tem, kar ta knjižica uči. Temu življenju se otroci najbolj privadijo z zgledom: z zgledom v krščanskem govorjenju, v praznovanju nedelj in praznikov, v prejetju svetih zakramentov itd. To je bilo — jedro prvega predavanja. Kar je bilo govorjeno staršem, velja v isti meri učiteljstvu.

Zgled je za prva leta skoraj edino vzgojno sredstvo. Prirojeni nagon otroka vleče, da posnema vse, kar vidi, in sicer z izgovorom: »Kar sme ta, smem tudi jaz,« če posnema kaj slabega. Posnema

pa tudi dobro, in sicer z mislijo: »Kar more ta, zmorem tudi jaz«. Odtod ona vplivna moč dobrega učitelja na dečke, dobre učiteljice na deklice.

Za abstraktno čednost otrok nima še nobenega pravega umevanja; stopiti mu mora pred oči v osebi.

Moč zgleada je tem večja in tem bolj privlačna, čim večja je avktoriteta one-ga, ki je otroku za zgled: Največjo avktoriteto pri otrocih imajo pač starši in učitelji. Kar ti rekó, to smatrajo otroci kot nepobitno resnico. (»Naša mama je rekla; gospodična učiteljica je povedala« itd., to se sliši iz ust otrok, ki hočejo s tem potrdilom dati svoji trditvi nepobitno podlago, zanesljivo zaslombo.)

Iz tega sledi, kako važno je, da ima otrok pred očmi vedno le lepe zglede. Učitelj ne sme nikdar tako živeti, da bi moral gojencu govoriti: »Ravnaj se po mojih besedah, ne pa po mojih delih!« Ako zgled vzgojitelja uprav nasprotno uči, kar pravi beseda, potem bo beseda brez veljave. — Kako vse drugačen duh vlada v razredih, kjer poučujejo res zgladni in posnemanja vredni učitelji(ce), kakor pa tam, kjer se življenje ne zla-ga z naukom, kjer ni lepega zgleada!

Važna je bila tudi beseda dež. šol. nadzornika o delu in njega pomenu za življenje. Kdor pa hoče drugim vlti veselje do dela, mora biti sam zgled delavnosti in marljivosti. Za vzgojo je veselje do dela velevažnega pomena, saj je znan oni rek: »diabolus non tentat nisi otiosum«. Volja človekova postane igrača strasti, ako je ne priganjamo k delavnosti. — Bodi torej tudi ti zgled marljive delavnosti in trudaljubivosti!

Za ljubljansko mladino! Vodstva ljubljanskih slovenskih ljudskih šol so dobila nedavno naslednji odlok: Vsakdanje izkušnje potrjujejo, kako upravičene so pritožbe, da se pri mladini vedno pogosteje, na razne načine in v raznih oblikah pojavljajo doz-daj več ali manj nez-nani nedostatki in napake z jako žalostnimi in usodnimi posledicami, ki utegnejo skrajno neugodno vplivati na ves pouk ter ovirati napredek šole.

Ni dvoma, da je tudi vojna z neugodnimi posledicami globoko posegla v vzgojo šolske mladine. Občutno pomanjkanje domačega nadzorstva (oče v vojni,

mati pri delu izven doma, mnogokrat brezbriznost ali celo lastna pokvarjenost matere), pomanjkanje moških učnih moči, skrčeni šolski pouk, mestoma verska mlačnost, zanemarjanje molitve in službe božje, brezdelnost in pohajkovanje, slabi zgle-di doma in na ulici itd.: vse to jako kvarno vpliva na šolsko mladino, tako da se že pojavlja občutna neubogljivost, nerednost, nekaka podivjanost in celo moralična pokvarjenost ne le pri šolo obiskujočih dečkih, temveč tudi pri deklicah.

Vsi ti in enaki pojavi vznemirjajo starše ter učiteljstvo, ki je upravičeno v skrbeh za bodočnost mladine.

Poleg staršev je šola, oziroma učiteljstvo v prvi vrsti poklicano, da skrbi predvsem in še bolj kot doslej za versko-nravno vzgojo šolske mladine in da z enotnim ter energičnim nastopom v kali zatira ali pa vsaj omejuje pojavlja-joče se zlo.

Ker letos odpade okrajna učiteljska konferenca, je pa tozadevna skupna in enotna akcija, ki naj temelji na načelu, da je podlaga izobrazbe in šolskega napredka versko-nravna vzgoja, mogoča le potom temeljitih pismenih razprav vsega ljubljanskega ljudskošolskega učiteljstva.

Zato se naroča vsemu učiteljstvu (ne izvzemši suplentk, brezplačnih suplentk in poizkusnih kandidatk) slovenskih javnih in zasebnih deških in dekliških ljudskih šol, da po tehtnem premisleku pismeno obravnavajo naslednje vprašanje:

V katerih ozirih utegne vojska škodovati šolski mladini in kako bo skušala šola to škodo v pedagoškem in didaktičnem oziru že sedaj, zlasti pa po vojski popraviti?

Izdelane pismene razprave je predložiti do 1. junija 1916.

Rešimo mladino! Neprijetna posledica dolgotrajne vojske je tudi čedalje večje število zanemarjenih otrok. Očetje so na vojski, ali pa so padli; ni čuda, če se pozna, da manjka v marsikateri družini krepke roke. Matere so premehke, pa tudi ne morejo vsemu kaj, ko sloni vse: skrb za otroke, za gospodarstvo i. dr. na njihovih ramah. Oblastva skušajo nedostatke odpraviti ter pripomoči, da se

vsaj javno pohujšanje kolikortoliko prepreči.

Dne 28. aprila 1916 je izdalo štajersko cesarsko namestništvo odredbo proti podivjanosti in pohujšanju šoli odrasle mladine. Ta odredba, ki jo kot prijatelji mladine iskreno pozdravljamo, določa:

1. Mladini je prepovedano kaditi tobak na javnih cestah in ulicah.

2. Obiskovanje gostiln, kavarn itd. je mladini, ako ni v spremstvu staršev, sorodnikov, gospodarjev, učiteljev itd., sploh prepovedano. Po 9. uri zvečer (od dne 1. oktobra do dne 30. aprila pa 8. uri) je mladini obisk gostiln in kavarn tudi v spremstvu staršev, varuhov ali drugih odrastlih oseb popolnoma prepovedan. V slučaju, da se ta prepoved ne vpoštevata, se ne kaznuje samo spremljevalec in dotični mladič, ampak tudi gostilničar. Izjema je samo na potovanju ali izletu, če se po določeni uri večerja.

3. Mladini je brezdelno pohajkovanje po javnih cestah in ulicah po 9. uri (v času od 1. oktobra do 30. aprila po 8. uri) zvečer strogo prepovedano. Politična oblast sme v to svrhu določiti tudi bolj zgodnjo uro.

4. Lastnikom malih gledališč, igrišč in sličnih podjetij je strogo prepovedano dovoliti vstop neodrastle mladini, ako je tudi v spremstvu odrastlih.

5. Prepovedano je mladini prodajati nepotrebne potratne reči, lišp in igrače.

6. Med neodrastle mladino se prištevajo dečki in deklice pred dopolnjenim 16. letom.

7. Ta določila se morajo nabiti v vseh gostilnah, kavarnah, igriščih itd.

8. Prestopki zoper ta določila se bodo kaznovali po politični oblasti z globo od 2 do 200 K ali pa z zaporom od 6 ur do 14 dni. Kaznovan bo v prvi vrsti spremljevalec mladoletnega in pa lastnik gostilne ali kavarne. Gostilničar lahko vsled tega prestopka izgubi tudi pravico do nadaljnje izvrševanja obrti.

9. Obiskovanje kino-gledališč je mladoletnim dovoljeno le tedaj, ako se predstave končajo pred 8. uro zvečer in ako je tvarina predstave taka, da se mladina ne pohujša. (Ta odredba ne bo dosegla namena. Op. ured.)

10. Prepovedano je prodajati mladini alkoholne pijače.

Ravnokar smo izvedeli, da se podobna prepoved in odredba izdeluje tudi za Kranjsko. Pozdravljamo jo že naprej ter priporočamo, naj bo karmoč stroga. Za kino-gledišča imamo pri nas že zdaj ostrejši ukaz, samo nihče se menda ne briga, če se res izvršuje.

Raznoterosti.

Izpremema. Pred desetimi leti je bil postavljen na čelo deželne vlade kranjske T. S c h w a r z, mož, ki ga poprej nismo mnogo poznali. Prišel je s slovesom, da se je izkazal vsekdar kot izborn, vesten in objektiven činovnik cesarjev, zato je bil odlikovan s toliko častjo, dasi takrat še ni imel ne plemenitaškega, ne baronskega naslova. Na čelu uprave Kranjske dežele je ohranil iste vrline ter užival velik ugled ne le pri najvišjem gospodu v državi, marveč tudi pri vseh slojih prebivalstva. Učitelstvu je bil vseskozi naklonjen ter se je potezal tudi za njega gmotno blagostanje, kolikor mu je bilo možno. Že poprej rahlega zdravja, je zaprosil v sedanjem hudem času, ko se je tudi pri vladi naše

dežele vsled bližine vojnega ozemlja nakupičilo ogromno gospodarskih in vojnodajatvenih poslov in skrbi, za vpokojitev.

Naslednik mu je grof H e n r i k A t t e m s, ki je služboval večinoma po slovenskih krajih, nazadnje pa kot podpredsednik namestništva v Trstu. Vse, kar smo o njem čuli, nam utrjuje upanje, da tudi pošteno kranjsko učitelstvo z odkritim srcem lahko zakliče: Dobrodošel v naši deželi!

Pri tej priliki ne smemo opustiti, da se ne bi s hvaležnostjo spominjali še onega moža, ki si je po odličnem službovanju pri državni upravi naše dežele, po osebni ljubeznivosti, po plemenitosti srca pridobil zaupanje vsega prebivalstva: ta mož je sedanji sekcijški načel-

nik in bivši namestnik dež. predsednika kranjskega — grof Rudolf Chorinsky. Škoda za tako odličnega uradnika, odločnega katoličana, skrbnega, vzornega in srečnega družinskega očeta! Privoščimo pač visoki družini, da je njen glavar povišan na tako odlično mesto, ker vemo, da bo ostala še vedno v stiku z našo lepo deželo. G. grof Chorinsky, ki ga čaka gotovo še važnejše politično mesto, pa naše dežele ne bo pozabil. Bog z njim, z njegovo blago ter res plemenito soprogo in z njegovimi ljubkimi otroki!

Počasi pa sigurno napreduje društvo, ki je širni javnosti komaj znano, a se je postavilo na tako trdne noge, kakor malokatera druga korporacija: menimo namreč društvo »Pripravniški dom«. Glavno in — rekli bi — skoraj edino zaslug, da to društvo ne le živetari, marveč cvete, je zapisati na ime tiho, a neumorno delujočega gosp. č. kanonika Kržiča, ki zbira kakor čebelica vinarje in kronce, da bi čimpreje dovršil to skrbno negovano podjetje. V nedeljo, zadnjega aprila, je bil občni zbor. Izvoljen je bil nov odbor. Vsi dosedanjí odborniki so zopet izvoljeni; le mesto umrlega prof. msgr. Zupančiča je prevz. knezoškof izvolil g. kanonika Nadraha. Sedanji odbor je takole sestavljen: predsednik g. prelat A. Kalan, njegov namestnik ravnatelj Ant. Črničec; tajnik in blagajnik Ant. Kržič, njegov namestnik prof. dr. Al. Merhar; odborniki dr. V. Gregorič, prof. J. Mlakar in kanonik Ign. Nadrah. Overovatelja računov sta dr. J. Janežič in prof. J. Demšar; razsodniki pa nadzornik A. Mayr, prof. J. Mlakar in kanonik Šiška. — Društveno premoženje se je zopet pomnožilo za nekaj tisočakov; skupno znaša že 138.292 kron 74 vin. Društvo je podpisalo III. vojnega posojila 10.000 K; IV. pa 4000 K. »Pripravniški dom« je za vzgojo dobrih učiteljev velikega pomena. Zato to društvo toplo priporočamo in želimo, da bi pristopilo še veliko novih članov in radodarnih podpornikov. Priporočamo ponovno tudi društveni glasili »Vrtec« in »Angelček«.

Razstava ročnih del. Šentjakobska slovenska deklška osemrazrednica v

Ljubljani priredi koncem maja razstavo ročnih izdelkov svojih učenk. Pri otvoritvi bodo nastopile učenke šolskega cerkvenega zbora, ki ga vodi in vežba z neumorno marljivostjo učiteljica gđca. M. Šerc, ter proizvajale nekaj pevskih točk. O priliki otvoritve bo prirejen tudi dobrodelni bazar majhnih raznovrstnih predmetov, daril učenk in učiteljstva. Izkupički ročnih izdelkov ter dobrodelnega bazarja so določeni za vojnoscbrstvene namene.

Gimnazijski ravnatelj v Skadru je postal č. g. Alojzij Erzin dr. J., doslej ravnatelj nadškofijske gimnazije v Gorici. Gosp. Erzin je Ljubljčan.

Konec šolskega leta. Budimpeštanski listi pišejo, da se bo pouk na ogrskih srednjih šolah zaključil že koncem meseca majnika.

Književni dar katoliškemu vseučilišču. Univerza v Washingtonu je podedovala 9000 zvezkov obsegajočo knjižnico Miss Štefanije de Cons Seisano. Vmes se nahaja tudi dragocena zbirka raznih stvari, ki so bile nekoč last Napoleona I.

Odkod ime Vrtača? Starejši Ljubljanci se še dobro spominjajo, ko ni bilo še Bleiweisove ceste, da se je za Maličevim vrtom vila Tržaška cesta, poleg nje pa je bil dolg drevored in na koncu tega drevoreda — v bližini sedanje Tržaške ceste — je stal vsako poletje — »Ringelspiel«, — kateremu so preprosti ljudje rekli — vrtača. To ime je sedaj ostalo bližnji okolici.

Domača imena nekaterih cvetic. V okolici Novega mesta imenujejo zvončke (ime iz nemščine) dremavke, v poljanski dolini nad Škofjo Loko pa mrličice; v novomeškem okraju se sliši izraz črničec za »Wachtelweizen«. Okoli Bleda imenujejo črni teloh kurice. Ali morebiti kdo vé kako domače ime za spomladanski žefran (katerega smo si tudi izposodili iz nemščine)? Znano ime podlesek velja le za »Herbstzeitlose«.

Domoljubno delo. Mladina sedanjega velikega časa ima priliko, da se vsestransko izkaže in izpriča v delih domoljubja, krščanske ljubezni in vdanosti do presvetlega vladarja. V začetku vojske so se odlikovale osobito deklice, ki so

pridno spletale gorko obutev za vojake. Nato so šolski otroci nabirali robidovo listje, da se je vojaštvu preskrbel zdrav, domači čaj. Zopet smo trkali ter priporočali zbirko drobnih vinarjev: »Ajmo, ajmo, vinarje zbirajmo!« za vojne namene ter za tolažbo in pomoč našim ranjencem. Tudi zlato smo dali in še damo za železo. Seveda zlata med nami ni mnogo, vendar nekaj se bo že tudi nanese. Centrala krmil se je obrnila do šol in šolskih otrok s prošnjo, naj gredo na lov hroščev, ki se bodo — posušeni — porabili kot tečna in redilna živalska hrana. — Pomlad je tu, — vsa lepa, zelena, cvetoča, živa in zdrava. Pomladno listje ima najboljše in najbolj zdravilne sokove in snovi. Hajdi, na noge mladina! Šolska oblast te prosi, da postrežeš vojaštvu s svežim čajnim listjem: Robidje in jagodovi lističi so sedaj najbolj vabljivi. Zopet jih bomo nabrali in nasušili (ne na solncu) cele vreče. Vojaki nam bodo hvaležni. Naučili se bomo pa tudi, da bomo znali bolje ceniti domači pridelek, ki zanj ni treba niti z mezincem ganiti, saj ga ponuja zelena narava v izobilju. Čemu bi dajali in razmetavali denar za nepotrebni in dragi ruski čaj!

Svobodna šola. Društvo »Svobodna šola«¹ je imelo 25. in 26. marca glavno zborovanje na Dunaju. Govorili so poslanci Glöckel (socialni demokrat), baron Hock (lib.), dr. Postelberg, tajnik Speiser in soc.-demokraški poročevalec vseučiliški docent dr. L. Hartmann, ki je znan kot marljiv zagovornik italijanskih aspiracij. — Govorniki so napovedovali, »da se prične v bodoče silovito agitacijsko delo, in da so predpriprave v najlepšem tiru. Započelo se bo z letaki in zborovanji v največjem obsegu; novi mesečni koledar se razširja v 50.000 izvodih. Društvo razpolaža v denarjem, četudi bo treba sedaj izrednih sredstev. Društvo si je sestavilo nov šolski program (glavni činitelj pri tem je imenovan dr. Hartmann), ki ga je osrednji odbor soglasno odobril. Ustanoviti se ima »enotna šola« (potem bi se morala radi enotnosti predvsem svobodna šola zatreti in

odstraniti! — op. uredn.) ter vse šolstvo — od ljudske šole do vseučilišča — osvoboditi spon nazadnjaštva in sovražnikov omike.« — Kaj naj rečemo k temu?

Naši krščanski junaki, ki so se izkazali kot jeklenotrdni brambovci, kot neupogljivi in najzanesljivejši domoljubi ter cesarju najzvestejši varuhi očetnjave, — krvavé na bojiščih; — v zaledju pa rujejo domači framasonski sovražniki države zoper temelje reda, zvestobe in domovinske ljubezni!

Ne bo držalo. Štajersko nemško učiteljsko društvo je na svojem zborovanju dne 25. aprila v Gradcu sprejelo resolucijo o reformi ljudskega šolstva po vojski; glasi se: Vse ljudske in meščanske šole se morajo poddržaviti; uvesti se mora enotna šola z osemletno šolsko obveznostjo brez vsakih olajšav; šolstvo se mora kar najstrožje nadzirati; en razred sme imeti največ 40 otrok; v vseh nemških ljudskih šolah se naj uvede nemščina kot učni predmet, v štirih zadnjih šolskih letih pa kot učni jezik v najmanj polovici vseh učnih predmetov; za mladino med 14. in 18. letom naj se uvedejo nadaljevalni kurzi (gospodarski, trgovski, obrtniški). — Učiteljska izobrazba naj se izpopolni z uvedbo dveletnega visokošolskega študija po končanem učiteljsku. — Učiteljstvo naj se uvrsti v 11. do 8. razred državnih uradnikov. — Naučno ministrstvo naj se popolnoma loči od ministrstva za božjočastje.

Izjeme so povsod. Velike pedagoške revije ter vodilni listi v obeh osrednjih državah so ponovno in opetovano zatrjevali, da se je šola, sloneča na versko-nravnem temelju, v sedanji vojski vsestransko izkazala in dobro obnesla. Kljub temu se tudi v sedanjih silnih, odločilnih in velikih dneh porajajo v glavah posameznikov, ki se mimo njih svetovna vojska brez haska in učinka pomiče, perverzne misli o svobodni šoli. V nekem domačem listu je nedavno nekdo takole zasanjaril: »Šola naj bo svobodna vseh zunanjih vplivov in naj služi samo kulturi naroda; v tako svobodni šoli bodi gospodar učitelj, ki je rešen materialnih skrbi in odgovoren za svoje delo svoji vesti in zakonu: torej v svobodni šoli svoboden učitelj! — To je okvir, for-

¹ »Bonifatius-Korrespondenz«, številka 4., 15. maja 1916, »Reichspost«, 28. marca 1916.

mula, jedro, bistvo bodoče šole in našega dela v njej...!»

Prva nemška katoliška šola v Sarajevem. Pretekli mesec so prevzeli šolski bratje (br. Peter in br. Mihael) ljudsko deško šolo za nemško dečo v svojo oskrbo. List »Vrhbosna« pristavi: Naj bi se skoraj otvorila tudi hrvatska redovna šola za dečke. Za deklince je v tem oziru dovolj preskrbljeno, deška hrvatska mladež pa nima nobenega takega zavetišča.

Dopisnice z odgovorom za vojne ujetnike na Ruskem je izdalo avstrijsko društvo Rdečega križa po 3 vin. Dopisnice imajo dvojezični tisk, namreč nemški in ruski s cirilico. Dodana je tudi nemško-ruska abeceda. Dobé se pri poštnih uradih in so jako pripravne za kratka poročila, ki prihajajo potom Rdečega križa tudi hitreje na določene kraje.

Razvoj umetnosti. Pred leti je imel arhitekt in ravnatelj solnograške obrtne šole C. Sitte govor o tem predmetu. S slikami je dokazoval, da se je umetnost pri posameznih narodih razvijala na isti način, kakor se razvija ta čut pri otroku v predšolski dobi. Povsod se kaže pri začetnikih popolno pomanjkanje perspektive. Pravilno perspektivno risati se otroci nauče šele v šoli, in sicer na najvišji stopinji. Pravo perspektivo sta pa tudi ustvarila šele v 15. stoletju Mihael Angelo in Albreht Dürer. Propad umetnosti pri narodih nas pa zopet spominja na oslabelega starega človeka, o katerem ljudje pravijo, da že — »otročari« (postaja v svojem vedenju zopet otročji).

Sodba Američanov o nemškem šolstvu. Predsednik »Zveze za vpeljevanje prisilnega obiskovanja šole« v Ameriki, mr. Boudine v Chicagu, je napisal v letnem poročilo svojega društva: »Ako bi ne bilo na Nemškem prisilnega obiska šole, če bi se ne pazilo na duševni in telesni razvoj učencev, ne bi mogla Nemčija v sedanji vojski toliko storiti, kakor stori. Svojemu šolstvu,

duševni in telesni vzgoji svoje mladine se ima Nemčija zahvaliti za svoje izredne uspehe.«

Šolstvo na Češkem leta 1914. Letno poročilo dež. šolskega sveta na Češkem za leto 1914. je zelo zanimivo. Pet zadnjih mesecev v tem letu je bila že vojnska; njen vpliv se je v tem kratkem času zelo občutil. Meščanskih šol je bilo 5 na novo ustanovljenih, ljudskih pa 36. Čeških meščanskih šol je bilo v tem letu 382, ljudskih pa 2334. Po narodnosti je bilo na ljudskih šolah razmerje 59:41, na meščanskih šolah za Čehe nekoliko ugodnejše. Splošno se pa mora reči, da je povsod primanjkljaj; primanjkuje zlasti moških moči. Na meščanskih šolah je bilo 2277 učiteljev, za 225 manj, učiteljic pa 1017, za 44 več kakor prejšnje leto. Na ljudskih šolah je moških moči 12.143 (za 3448 manj) in ženskih 4577 (925 več kakor preteklo leto). Vsled pomanjkanja učiteljev se je zelo pomnožilo število šol, ki imajo poldnevni pouk. Takih šol je bilo namreč eno leto prej samo 42, sedaj jih je pa 581. Na 657 šolah se poučuje deloma poldnevno, deloma celodnevno, dočim je bilo prejšnje leto takih šol samo 37. V. H.

Sumljivo znamenje. V nemških časopisih je bilo brati sledeče poročilo iz Gornjega Hesenskega: Ako pride v naš lep trg, kjer ne izhajajo časopisi, poročilo o kaki zmagi, se dostavi najprej vodstvu šole, da ga učitelji potom šolske mladine sporočé prebivalstvu. V takem slučaju gredo otroci po pouku po vasi in glasno ter vztrajno kličejo hurá. Ne-koč je bil zopet ves trg pokoncu radi vpitja šolske mladine, ki je bilo topot posebno močno in veselo. Okna so se odpirala, ljudje so se v trumah zbirali in vsakdo je nestrpno povpraševal vesele dečke: »Koliko Rusov je bilo ujetih?« »Hurá, huráááá, huráááá,« se je glasilo v odgovor in potem šele pravijo šolarji: »Noben Rus ni bil ujet, ampak naš gosp. učitelj mora k vojakom. Hurá! Hurá!«

Književno naznanilo z oceno. Že leta 1906. je izdal prof. Fr. Hauptmann v Gradcu I. del računice za meščanske šole, leta 1909. pa II. in III. del ter s tem znatno pripomogel, da smo imeli vse učne knjige za slovenske meščanske šole. Leta 1913. je pa izšla druga izdaja I. in leta 1915. pa II. dela v dunajski zalogi šolskih knjig. Cena I. delu je 85 h, drugemu pa 1 K. Obe izdaji sta temeljito predelani z ozirom na novi učni načrt. Oglejmo si najprej nekatere tiskovne pogrške!

Na str. 58 stoji $\frac{2}{5} : 4 = \frac{2}{5:4}$ namesto $\frac{2}{5:4}$, na str. 64. čitamo pod a) »Dela ja« namesto »Dela je«, na str. 83., v nalogi 24., naj bi se navedlo število prebivalcev na Kranjskem po ljudskem štetju leta 1910, kar je na str. 88. tudi navedeno.

Semtertja so navedeni tudi računi s koti n. pr. že na str. 12. Tu moramo omeniti, da je za meritev kotov transporter še precej poraben, prav malo pa za tvoritev kotov. To izvršimo bolje s konstrukcijo po znani razkrojitvi (glej str. 158, v XV. letniku »Slovenskega Učitelja«.) Tako n. pr. sestavimo kot $54^{\circ} 30'$ tako le $(54\frac{1}{2})^{\circ} = 45^{\circ} + 5^{\circ} + 4\frac{1}{2}^{\circ}$ $45^{\circ} = \frac{1}{2}$ od 90° ; $5^{\circ} = \frac{1}{6}$ od 45° ali pa $\frac{1}{3}$ od $45^{\circ} = 15^{\circ}$ in $\frac{1}{3}$ od $15^{\circ} = 5^{\circ}$, $9^{\circ} = \frac{1}{5}$ od 45° in $4\frac{1}{2}^{\circ} = (\frac{9}{2})^{\circ} = \frac{1}{2}$ od 9° . Kako to konstruiramo je navedeno v »Slovenskem Učitelju« XVI. letnik na na strani 194.

Računanje z novci tujih držav se nam zdi nepotrebno, saj zadostuje, ako znajo učenci pretvarjati našo kronsko veljavo v marke, franke itd. Taki računi so v življenju sploh jako redki.

Nekatere geometrijske naloge (tako n. pr. na str. 53., nal. 38., 39.) spadajo v II. del, ker učenci na meščanskih šolah se uče ploskve meriti šele v II. razredu, telesa pa v III. Predvsem so pa potrebne vaje kakor n. pr.: Načrtaj trikotnik (ali romboid itd.), izmeri potrebne dolžine in izračunaj ploščino. Enako postopanje se priporoča pri telesih, n. pr.: Izmeri dol-

žino, širino in višino šolske omare in izračunaj njeno površino in prostornino. Enaka naloga velja za šolsko sobo ali kako drugo geometrijsko telo.

Tudi II. del je izšel v dokaj izboljšani in pomnoženi izdaji. Zlasti nam ugaja zbirka gospodarskih, kmetijskih, delavskih in prirodoslovnih nalog. Posebno zanimivi so računi o redilni vrednosti človeške hrane in škodljivosti alkohola. Želeli bi pa več obrtnih nalog, posebno z ozirom na meščanske šole z obrtnim značajem. Opustilo bi se bilo lahko nekaj zmesnih nalog in nadomestilo z obrtnimi. Trgovski računi so pri »odstotnih računih v poslovnem prometu« dobro zastopani.

Na strani 6. v 47. prilogi bi moralo stati »pravokotnik« namesto »romboid«, ker je vprašanje po širokosti in po višini. Naloga 4. z zvezdico, in sicer b) na str. 15. ni prav pripravna za računanje na pamet, pač pa za pismeno proporcijo. N. pr.: Če velja 4 kg sirovega masla 12 K 60 h, tedaj dobimo za 2 K 80 h manj masla in pišemo proporcijo: $x : 4 = 2:8 : 12:6$, torej v drugem razmerju manjše število prej, ker vsako razmerje lahko smatramo za nakazano divizijo, in kvocijent (oziroma eksponent) je gotovo manjši, če je divizor manjši, nasprotno pa večji, če je divizor večji. Po tem pravilu in po vprašanju se vedno ravnamo in nastavek proporcije je igrača. Vzemimo drugo vprašanje, koliko masla dobiš za 22 K 40 h? Odgovor je lahek; za več denarja dobiš tudi več masla in proporcija se glasi: $x : 4 = 22:4 : 12:6$, v drugem razmerju smo tedaj napisali — odgovoru primerno — večje število prej. Učitelj bo dobro storil, ako bo tukaj dodal nekaj več blagovnih nalog, in sicer za m, kg in l. Pri nalogi — 6 konj izhaja z ovsom 4 dni, za koliko dni zadostuje oves 12 konjem — sklepamo takole: 12 konj pojé več kakor 6 konj, tedaj izhaja 12 konj z istim ovsom manj dni, torej pišemo manjše število prej in proporcija se glasi: $x : 4 = 6 : 12$. Tako nam učenec ni treba mučiti z novimi izrazi — premo in obratno sorazmerno.

Na str. 17. v nalogi 17. se nam izraz »slok vol« ne zdi prav primeren. Bolje bi se reklo »slabo rejen vol«.

Hvalno moramo še omeniti veliko število uporabnih nalog v I. delu pod naslovom »Orehi«, ki jako bistrijo um. Gosp. pisatelj si je pridobil s tem mnogo zaslug na šolskem polju. Njegove računicе so odobrene tudi v nemški izdaji.

—a—

Lexikon der Pädagogik. Im Verein mit Fachmännern und unter besonderer Mitwirkung von Hofrat Professor Dr. Otto Willmann herausgegeben von Ernst M. Roloff, Lateinschulrektor a. D. In fünf Bänden Lexikon-Oktav. IV. Band: **Prämien bis Suggestion** (XII S. u. 13 48 Sp.). Freiburg 1915, Herder. Geb. in Halbsaffian M 16.-, in Buckram- (Steifleinen-) Einband M 14.-.

Svetovna vojska je in bo še povzročila mnogo izprememb na gospodarskem, državljanskem in kulturnem torišču; svarilno bo pa posegla tudi v vprašanja vzgoje in pouka. Marsikaj, kar so nekateri hoteli vreči v kot med staro šaro, je vojska odobrila in izpričala kot dobro in nujno potrebno. Divji krik po docela novi odgoji, po novi šoli, se je znatno podel. Svetovna vojska je vtisnila stari šoli pečat, ki ji zagotavlja veljavnost in trajno vrednost. Ni dvoma, da se bo tudi glede šolstva marsikaj preuredilo in preustrojilo, splošno bodo pa stari, izkušeni temelji ostali neporušeni; na krščanski podlagi sloneča pedagogika se je vrlo izkazala in sijajno obnesla. Pomen in veljava morale in verstva, vzgoja srca in volje, pokorščina in veljava avktori-

tete — vse to je čez noč postalo času primerno, časovna potreba.

Z ozirom na velikanski pomen, ki ga imajo uprav sedaj vprašanja vzgoje in poučevanja, zasluži pač ogromno književno delo, zgoraj označeni »Lexikon der Pädagogik« največjo pozornost vseh katoliških duhovnikov in učiteljev. Ta zakladnica pedagoških ved in naukov na sigurnem stališču katoliškega svetovnega naziranja nudi v jedrnatih, znanstveno utemeljenih člankih vse, kar se je v teh strokah do najnovejšega časa doseglo.

Dobili smo v roke pravkar 4. (predzadnji) zvezek tega dragocenega dela, ki so mu strokovnjaki katoliških in nekatoliških krogov izrekli najvišje priznanje in pohvalo.

Tudi ta »vojni« zvezek se odlikuje po temeljiti stvarnosti, preglednosti, bogati tvarini ter znanstveni zanesljivosti. Poleg razprav iz teoretične in praktične pedagogike je število zgodovinsko-pedagoških ter moralno - pedagoških člankov razmeroma zelo veliko.

V tem zvezku najdemo tudi veliko verskih razprav, n. pr.: Religion, Religionsunterricht. — Potem moderna vprašanja o »Schulhygiene, staatsbürgerliche Erziehung, Schulgottesdienst und Schulpredigt itd. — torej stvari, ki zanimljejo v prvi vrsti katehete. Kje najdeš drugod vse to tako točno in kratko skupaj zbrano?

Ta leksikon naj bi torej krasil in bogatil vse učiteljske, semeniške, samostanske in druge večje knjižnice. Cena z ozirom na bogato opremo ni previsoka.

